

Titz, Karel

[Doslov]

In: Titz, Karel. *O původu jména Žižka*. Brno: Filosofická fakulta, 1924, pp. 52-53

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/126454>

Access Date: 08. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

změnilo v *Žiška*. Oba tvary — *Žiška* i *Žiška* — ve výslovnosti splývaly, a časem se v písmě ujal způsob psaní *Žiška*.

V některých dokladech čteme *Žuška*, *Žuška*. Řekli jsme již na str. 31, že je tu *-u-* zvrtnou analogií místo *-i-* (*Žiška*, *Žiška*). O tom ještě malou poznámku. Podle Gebauera I, 217—218 vznikla tato zvrtná analogie tak, že „písaři znali z jazyka své doby, z jazyka živého, i starší nepřehlasované *u*, *iu*, i pozdější přehlasované *i* . . .; to svádělo je, aby vůbec místo *i*, *i*, psávali *u*, *iu* nebo *ú*, *iu*“. K tomu lze dodati, že často mohlo jíti jen o způsob psaní, o psané *u*, nikoliv o výslovnost. Zejména je to pravděpodobno pro doklady mladší než z doby přehlásky *u-i*, jako jsou právě doklady našeho jména.

15.

Čtenář už zajisté zpozoroval, že se v těchto našich výkladech opakují slova „domněnka“, „je možné“, „lze předpokládati“ a pod. a usoudí z toho, že náš výklad není dosti bezpečný. To cítíme i my.

Avšak třeba dobře rozeznávati, v čem záleží ta malá bezpečnost výkladu. Jde tu o vznik jména *Žiška*, *Žiška* ze jména *Zigmund*. Tu jest arcí potřeba leccos předpokládati, protože doklady o tom mlčí. Ale při tom nechtě se nezapomíná, že se předpoklady naše netýkají věci úplně nových, nýbrž že jimi doplňujeme jen věci bezpečně doložené a že je doplňujeme tak, jak ukazuje vývoj ověřený doklady v jiných případech.

Není těch předpokladů málo, protože vývoj hypokoristik byl, at tak díme, kaleidoskopický, zcela jiný než na př. vývoj přehlásky *a — é* nebo *aj — ej*. Jsouť hypokoristika živého tvoření, vznikají nezávisle na různých místech, vznikají v různých podobách, z různých základů atd. A není těch předpokladů málo, protože se nesnažíme zakrývatí obtíže, na něž při výkladu našeho jména narážíme.

Nesnažíme se nesnáze zatajovati proto, že máme při výkladě jména *Žiška*, *Žiška* jednu dosti bezpečnou oporu: důkaz, čerpaný z pramenů, že *Žiška*, *Žiška* souvisí se jménem *Zigmund*, viz str. 44. Takové opory dosavadní výklady našeho jména neměly. Jen o dohad opírala se etymologie Dobrovského, že *Žiška* znamenalo původně žháře; o dohad se opírali historikové, tvrdíce, že *Žiška* je přezdívka; chyba to je, když Frinta vykládal, že *Žiška* znamená přezdívku jednookého; jen o dohad se opíral i Hanka, když vykládal o podstatě totéž, co vykládáme my.

Rovnice *Žižka, Žiška = Zigmund* je pro nás východiskem, a to dosti bezpečným, abychom se mohli odvážiti oněch předpokladů.

Kdybychom se jich odvažovali, hledající teprve etymologii našeho jména, měly by arci cenu velmi pochybnou. Ale my jimi etymologii našeho jména nehledáme, protože je dána prameny. Prameny ukazují na rovnici *Zigmund := Žižka, Žiška*.

Filologii nastává tu jen úkol říci, jak si představuje vývoj našich jmen *Žižka, Žiška*, podle toho, co ví o vývoji jazyka odjinud. I kdyby se tedy nikomu nezdál náš výklad o vývoji jména *Žižka* dosti přesvědčující, nemohl by již proto odmítnuti rovnici: *Zigmund = Žižka, Žiška!* Jsouť v jazyce fakta zcela nepochybná, kterých vyložiti dobře nedovedeme.

Jádrem našich výkladů jest nikoli to, jak ze jména *Zigmund* vzniklo jméno *Žižka, Žiška*, nýbrž že *Zigmund = Žižka, Žiška*. To je základní kámen, ten třeba buď vyvrátiti nebo podepřiti ještě bezpečněji.

My pokládáme svůj úkol zatím za skončený.
